

LAKIALOITE 156/2001 vp

Laki poliisilain 6 a ja 51 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan poliisilakia muutettavaksi siten, että muita kuin poliisimiehiä kielletään käyttämästä poliisin virkapukua tai virka-

pukinetta. Samoin kielletään käyttämästä asua, joka erehdyttävästi muistuttaa poliisin virkapukua tai pukinetta.

YLEISPERUSTELUT

Poliisin tehtävänä on huolehtia yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Poliisi valvoo lakien noudattamista, pyrkii ennalta estämään rikoksia ja suorittaa tehtyjen rikosten tutkinnan. Poliisilla on erityisiä toimivaltuuksia, jotka sallivat puuttumisen kansalaisten perusoikeuksiin. Poliisiviranomaiselle kuuluvia tehtäviä hoitavat poliisimiehet, jotka tunnustetaan pääsääntöisesti poliisin virkapuvusta. Tämän virkapuvun perusteella kansalaiset tietävät, että henkilölle kuuluu erityinen oikeus ja toisaalta velvollisuus käyttää julkista valtaa. Tästä syystä on välttämätöntä, että poliisin virkapukua tai virkapukinetta saa käyttää vain poliisimies. Poikkeuksen muodostavat erityisen luvan nojalla teatterinäytökset ja muut vastaavat tilaisuudet. Lisäksi on huolehdittava siitä, ettei muu kuin poliisimies saa käyttää asua tai pukinetta, joka erehdyttävästi muistuttaa poliisin virkapukua tai virkapukinetta. Voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista puuttumista tällaiseen toimintaan, ellei ole kysymys rikoslain 16 luvun 9 §:ssä rangaistavaksi säädetystä virkavallan anastamisesta, jolloin toimin-

taan liittyy esiintyminen julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä tai suoranainen ryhtyminen viranomaiselle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen.

Poliisin virkakäyttöön hyväksyttiin vuonna 1995 niin sanottu baseball-tyyppinen lippalakki. Lakin etuosaan on brodeerattu POLIISI—POLIS-teksti ja vasempaan ohimoon poliisin virallinen tunnuskuva. Virkakäytössä lakki on osoittautunut onnistuneeksi ja sitä käytetään paljon. Lakkia myydään vain poliisin tekniikkakeskuksessa ja sen ostaminen on mahdollista vain poliisin henkilöstöön kuuluvilla.

Poliisin lippalakin käytön osalta tilanne on kuitenkin muuttunut ongelmalliseksi. Syynä tähän on siviilien keskuudessa viime aikoina ilmennyt omatekoisten kopioiden käyttö. Käytävissä olevan tiedon mukaan eräät yritykset valmistavat ja kaupittelevat yleisesti ostettavaksi poliisin lippalakkien kopioita lehtien myyntipalstoilla sekä messuilla ja muissa yleisötilaisuuksissa. Kyseiset lakit ovat lähes samanlaisia kuin poliisin virkakäytössä oleva virkalakki.

Myytavistä lakeista on puuttunut ainoastaan poliisin virallinen tunnuskuva vasemmasta ohimosta.

Poliisin virallinen tunnuskuva on suojattu asetuksella (234/1952), mutta lainsäädäntö ei sinällään kiellä POLIISI-tekstillä varustettujen lakkien myyntiä tai käyttöä. Nykyinen tilanne onkin ongelmallinen ja on omiaan vaarantamaan kansalaisten oikeusturvaa. Kansalainen voi erehtyä pitämään poliisin virkapukinetta muistuttavaa pukinetta käyttävää henkilönä, jolla on oikeus käyttää julkista valtaa.

Poliisin virkalakkia muistuttavien lippalakien käytön yleistyminen on omiaan heikentämään myös kansalaisten luottamusta poliisia

kohtaan. Tutkimusten mukaan kansalaiset luottavat poliisiin enemmän kuin mihinkään muuhun keskeiseen yhteiskunnalliseen instituutioon. Tätä luottamusta ja kansalaisten poliisia kohtaan tuntemaa arvostusta ei saa vaarantaa esimerkiksi sillä, että poliisin virkalakkia muistuttava lakki on vapaasti käytettävissä ja että käyttäjät saavat vapaasti esiintyä päihtyneinä yleisillä paikoilla. Tässä aloitteessa ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi sellainen menettely, joka ei vielä täytä virkavallan anastamisen tunnusmerkistöä, mutta edellyttää kuitenkin yhteiskunnan puuttumista lainsäädännön toimenpitein.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

6 a §. Virkapuku. Tässä aloitteessa ehdotetaan poliisilain (493/1995) 6 a §:n 1 momentista poistettavaksi poliisimiehen käsitteen osalta viittaus poliisiasetukseen (1112/1995). Täsmennys merkitsee sitä, että määritelmä ilmaistaan lain tasolla. Tarkoitus on, että poliisimiehen tarkempi määritelmä on edelleen asetuksessa.

Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevan poliisimiehen tulee lakialoitteen mukaan käyttää hätäkeskuslaitoksen virkapukua siten kuin siitä erikseen säädetään. Tätä koskeva lisäys ehdotetaan 6 a §:n 1 momentin loppuun.

Aloitteessa ehdotetaan lisäksi 6 a §:ään lisättäväksi uusi 3 momentti. Siinä kielletään muita kuin poliisimiehiä käyttämästä poliisin virkapukua tai virkapukinetta taikka asua tai pukinetta, joka erehdyttävästi muistuttaa poliisin virkapukua tai virkapukinetta. Poliisin virkapukineella tarkoitetaan esimerkiksi lippalakkia tai muuta päähinettä.

Edellä ehdotetun muutoksen seurauksena nykyinen 3 momentti siirtyy muutettuna 6 a §:n 4 momentiksi.

51 §. Rangaistussäännökset. Aloitteessa ehdotetaan 51 §:ää muutettavaksi siten, että uudessa 2 momentissa säädetään rangaistavaksi poliisin virkapuvun tai virkapukineen oikeudeton käyttäminen. Rangaistavaa olisi myös väriytyksen, tekstien tai tunnuskuvien vuoksi poliisin virkapukua tai virkapukinetta erehdyttävästi muistuttavan asun tai pukineen käyttäminen.

Lisäksi ehdotetaan samalla, että nykyinen 51 §:n otsikko "niskoittelu poliisia vastaan" muutetaan muotoon "rangaistussäännökset".

Voimaantulosäännös. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

poliisilain 6 a ja 51 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 6 a §:n 1 ja 3 momentti ja 51 §, sellaisina kuin ne ovat, 6 a §:n 1 ja 3 momentti laissa 315/2001 ja 51 § laissa 569/1998, sekä lisätään 6 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 315/2001, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

6 a §

Virkapuku

Poliisimiehen sekä ylivartijan ja vartijan on käytettävä virkatehtävissään virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellytä. Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa oleva poliisimies käyttää kuitenkin hätäkeskuslaitoksen virkapukua siten kuin siitä erikseen säädetään.

— — — — —
Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virkapukinetta taikka asua tai pukinetta, joka erehdyttävästi muistuttaa poliisin virkapukua tai virkapukinetta.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa on säädetty, asianomaisen kihlakunnan poliisilaitoksen päällikkö voi antaa luvan poliisin virkapuvun

käyttöön teatteriesityksissä tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

51 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus niskottelusta poliisia vastaan säädetään rikoslain 16 luvun 4 §:ssä.

Joka rikkoo 6 a §:n 3 momentissa säädettyä kieltoa on tuomittava *poliisin virkapuvun oikeudettomasta käytöstä sakkoon*, jollei laissa muulla ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001 .

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2001

Matti Väistö /kesk
Pertti Turtiainen /vas
Lauri Kähkönen /sd
Valto Koski /sd
Arto Seppälä /sd
Heli Paasio /sd
Paula Lehtomäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Nils-Anders Granvik /r

Esko Kurvinen /kok
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Kari Kärkkäinen /kd
Kirsi Ojansuu /vihr
Pertti Hemmilä /kok
Jari Vilén /kok